

JOSEPE ALBAITERUA

JOSTIRUDI
FARGARRIYA
EGINTZA BAT
ETA IRU KUADROETAN
MOI DATUA

Egilea da Ramón Illarramendi

DONOSTIAN:
R. ALTUNAREN MOLDISKIRAN
1918.

A7V

29483

JOSEPE

ALBAITERUA

JOSTIRUDI FARGARRIYA

— EGINTZA BAT —

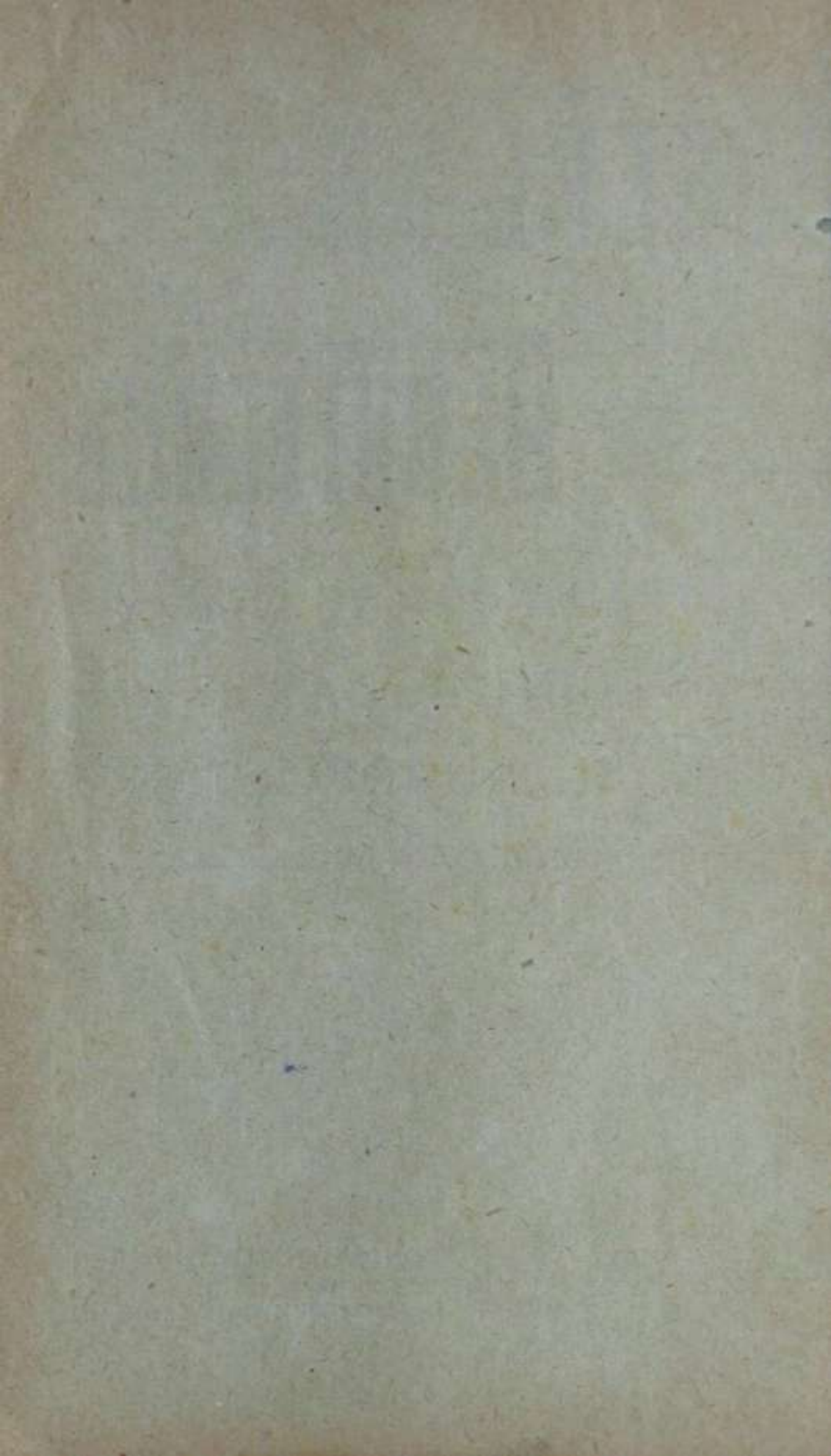
ETA IRU KUADROETAN

— MOLDATUA —

DONOSTIAN R. ALTUNA-REN

∴ MOLDIZKIRAN.— 1918 ∴

Josepe Albaiterua

JOSTIRUDI FARGARRIYA EGINTZA BAT ETA IRU KUADROETAN

(Egintza onetarako iruditegiyak aurkeztu bear du erriko plaza damboliña eta jendiakin, abek dantsan, Mañuel eta Doote iskiñ batian isketan, gelditzen da soñua.)

PRUDENCHI (*Arrimatzuaz*) Doote.... ¿ez alden gaur dantsatu bear?

DOOTE Ez neska; gogua beardin dantsarako

PRUDENCHI ¿Zergatik ba?

DOOTE Ez dakin Mañuel gaur soldadu dijoala.

PRUDENCHI Orregatik dantsatu diar diñ bada, askeneko eguna duelako.

DOOTE ¿Askeneko eguna? . ¿Prudenchí?... ez det uste.

PRUDENCHI Esan nai nuben askeneko eguna soldadu bitartian.

MAÑUEL Oraindik ikusi bear nazute (*besuan siña egiñas*) emen urreko galoyak disdis ederra egiñaz; juan orduko egingo naiz gichinez arrancheruetako kozinero.

PRUDENCHI (*Algaraz*) ¡Ja!... ¡ja!... ¡ja!... ¡ai bai!, ni bikayuan madre de giltzas bezela.

- DOOTE Au Prudenchí, au Prudenchí; beti gaitakua.
- PRUDENCHI ¿Zer egingo den bada neska? ni ere emen-
chen nion nere gizon gaya sargento egiñ arte;
aspaldiyan ura ere artan zion; bañau arten
bigote belt:-gorri ayek orainchen aspertu-
ni ten.
- DOOTE Ez dakan naitasun aundiri e karabinero
gisarajuantzat.
- PRUDENCHI Ara Doote, egiya esaten diñat; geyen ge-
yena arrekiñ itz egiten diñat erderaz jolastiaga-
tik, asko gustatsen zaidan.
- DOOTE Oneskero beaz ederki ikasi den.
- PRUDENCHI Berak baño gevago zekiñet, obeliken Ma-
ñuelek nere ogeitatik bat baleki ez liskiken
artubear dituen bizkarrekuak artuko.
- MAÑUEL ¿Zuk ere Prudenchí artuko zenituan beaz?
- DOOTE añuel. . oyek aurretik pallakatu eta ondo-
ren partsak billatsen dituste; ederki nabaitzen
ditut gure goiko señor Fer:ández eta bere
emaztia.
- PRUDENCHI Dana dala; ni beñepeñ izangonan, i zeku-
lan izango ez aizena.
- DOOTE ¿Zer izango aiz bada?
- PRUDENCHI Sarjentuan emaztia jakiña den bada, ser
izango dan.
- DOOTE ¿Zer den bada? ¿sarjenta?
- MAÑUEL Bai eta senarra kola
- DOOTE Orain (*jotseko sinuba egiñaz*) egurra falta;
neska utsi akigun pakian eta uari Jaungoi-
kuaren graziyan.
- PRUDENCHI Banian bada irriako bat egitera.
- MAÑUEL Ori neska, zer da pri.
- DOOTE Beti alai; beti pozos (*segitzen dute isilik
isketan*).
- PRUDENCHI (*Antoniyo soñu jotzaliari*) Tira, tira, ¡alfe-
rrak! orduba da eta kale jira egin zagun.

- ANTONIYO Zaude baso erdiya ustu artian.
PRUDENCHI Osua izan bazan biyar goiz artekua bazen-
duben
EMAKUME BAT Bai, zalia den eta; guchi edaten.
BESTE BAT Guchienez iru baditu.
TABERNARIYA Itz oyek poliki e Prudenchí.
PRUDENCHI Barkatu Mikela (*tagunari*) Oyek protes-
tantiak ditun, batayorik ez diton entsun nai.
(*Antoniyori*) Tira, tira Antoniyo asi aguro
(*jendia bat, bestiari esku emanaz eta Anto-
niyo jotsen asten da, jendia iyuka*); ¡Eufa! ¡eufa!
au sasoya mutillak (*bestiak irrintzika eta sal-
toka joaten dira*).

BIGARREN IRUDIA

(Mañuel Dote eta Josepe elbaiterna au leyotik beste biyen
jolasak entsuteko zelatan).

- MAÑUEL Bada Dote, biyartandik bolara batian ez
gera ikusiko.
DOOTE Zenbatsu denbora uste dezu ba.
MAÑUEL Ori Madrilko erregiak bakarrak daki, arri-
ni echera bialdutsia gogoratu bitartian, an
egon biar det.
DOOTE Begirazasu... ¿nai dezu Prudenchiri karta
bat iskribatu asitzia erregeantsat, su errira
lenbailen bigaldutseko?
MAÑUEL Ez dio kasorik egingo erregeak.
DOOTE Gizon gaya karabinerua ta... polita izango
litzake ori ere.
MAÑUEL Begira nere biyotza; ez degu oraingotan
bakarrik pentsatu bear (*isil antsea*) izaten di-
tugunian semecho eta alabachuak oyek mere-
ziko dute garbiro eta chukun azitzia, au da
miseririk ikusi gabe eta bear dan eskola modua
erakutsitsia. Emen erri onetan banago, emen

dik bi, lau, sei eta amar urtea ere, izango naiz Mañuel, aditsen dezu maitia... Mañuel izango naiz ni beti; bañan biar ni nijoan toki artatik etorri niteke beste izen aundi eta eder batekin.

DOOTE ¿Zer? ¿zer?... Mañuel; ¿zenbat maite zaituan!

MAÑUEL Chist . chist . izen eder ori jendiak berak emango dit, danak agui egingo dirate.

DOOTE ¿Zertaz bada, Mañuel zertaz? ¡ai! arramaska dezu arpegiyan (*asten da ikusitsen eta Mañuelek galcasten dio*)

MAÑUEL Serivo, seriyo.

JOSEPE ¡Ba! guchienez kapitan eginda (*jendea*!).

MAÑUEL ¿Badakizu egunero nola irakurtsen detan Madrilko kaseta bat?

JOSEPE (*Jendea*) Sortsiyan bein eta orduan nik emanda.

DOOTE A bai; ¿izena nola du bada? eta Mañuel, iru edo lau egunetan erre'ratu ber berak ekarri ditu, dana berdiñ, lendabiziko egunian bezela.

MAÑUEL ¡Ah! Doote, Doote; irakurtsen ez dakinantsako dana berdiña da, bañan nik bezela ondo dakinak zumuak eta sustrayak ederki ateratsen diozka.

DOOTE ¿Nere aitonak pipari ainbat bai Mañuel?

MAÑUEL Geyago.

DOOTE Eta Mañuel, atso arriturik egondu nitsan zu irakurtsen ari siñala... gizonak eta figura guztiyak ankas gora zauden paperian.

JOSEPE (*Jendea*) Irakurtsen ez daki eta, al duen bezela.

MAÑUEL (*Farrez*) Ala al zauden Doote, izen liteke, askotan aritsen naiz goikoz bera irakurtzen.

JOSÉPE Geyenian

MAÑUEL ¿Ene badakizu zergatik?... afari bat degu

apostu egiña Josepe albaite ruak eta nik bost lagunentsako.

DOOTE ¿Bañan nere Manuel! zertarako zu oyekin zere buruba bat egiten dezu? ¿ez dezu ikusten albaite ruak....

MAÑUEL Esan nai dezu ez dala personakiñ tratasekua ¿e?

DOOTE Ez: ez alda egiya.....

MAÑUEL ¿Asto bat besterik, ainbeste astoren artian dabillelako?

JOSEPE Ondo niok, eskerrikasko.

MAÑUEL Bukatu desagun; degu gaur arratsian despedidarako apostu egi a bost lagunen afariya, señek lenago irakurri Madrilko kazet'ori, arrek zuzen eta nik goikoz bera, orregatik atso idukiko nuben goikoz bera kazeta.

JOSEPE Ori dek gezurra esateko pachara

DOOTE ¿Ainbeste badakizu e? (*ikulu nayian*) bizarra ez desu ebaki Manuel.

MAÑUEL Chist, chist, seriyo, seriyo; pentsazazu ni zein naizen, badira amazaspi urte kazeta orren izena nakiyela.

JOSEPE Eta sei urte besterik ezda lendabizi azaldu zala.

DOOTE Zer deitzen sayo bada Manuelcho kazet'orri?

MAÑUEL (*Indarres*) A. B. C. amazaspi urte ori lendabiziko entsun nubela.

DOOTE ¿Eskolan?

MAÑUEL Bai ta kalian ere; ez al zera gogatsen nola korruan kantari ibiltsen giñan kantatuaz (*kantatsen du*) A. B. C. albaite ro kokots luze; D. E. F. ankoker Josepe.

JOSEPE ¿Abek aitu bearrak!

DOOTE Ah, bai, bai; bañan esan zaidazu gero nola deituko disuten Manuelcho.

MAÑUEL. Esan dizut emen banago bi, lau, sei amar urte, beti izango naizela Mañuel, eta esan dizut Madrilko kazeta egunero nola irakurtsen detan. Bada ni nola bai nagon jakiñaren gañian Españi guztiko berri, soldadu oso denbora guchi igaroko det, izen charra da ori, beriala egingo naiz cabo, gero asistente, gero furriel, eta gero centinel alerta.

DOOTE. Oyek izenak, askeneko ori izango da aundiy-na.

MAÑUEL. Ez aundiyenak dira mi General eta Errey. Ikusiko nazu ni onera etortsian, danak nola deituko diraten.

DOOTE. ¡Nola... nola!

MAÑUEL. On Manuel.

DOOTE. ¿Beaz, alkatiari bezela?

MAÑUEL. Ez dakit orduan alkatiari On deituko dioten.

DOOTE. ¡Oh! ¿Zergatik bada?

MAÑUEL. Ez nago zeguru bañan, ez det uste erri oneri bat besterik tokatsen sayonik.

DOOTE. Ni ere neskametsa aterako naiz Mañuel; erderaz, planchan, josten, jantsitsen eta gañerakuan ikasitsen ote dituan, eta sobratsen dan gustiya gero arriua erozitseko ¿e? ¿ez da ala Mañuel?

MAÑUEL. Ondo iruditsen zait, eta nik ere cabo egin bitartian aurreratsen dituanak, alchako ditut.

DOOTE. Eta ¿andik aurrera irabosten ditusunak?

MAÑUEL. Andik aurrera irabasten dituanak.. ez dezu ikusten jenderik aundiyenakin tratatu bear detala eta dakizun bezela kochian, biltokietan kafian asko beardala, bañan alas gustiyaz ere sobratsen bazait, zuri bezela, bialduko diskitsut

DOOTE. Gaur bertan amari esango diot, nere in-

tentsiyua eta aldetan lenena joan biardet serbitsera (*nabaitzen da tun tun soñua irudite-gira arrimatuaz*)

- MAÑUEL Kale gira egin da eldu dira.
DOOTE Bai, nabaitzen ditut.
MAÑUEL ¡Oi ser zalaparta ekarriko duten!

IRUGARREN IRUDIA

(Sartzen dira Antoniyo soñu jotsallia aurretik dutela saltoka eta irrintsika).

¡Eufa! ¡eufa! (*gero isiltsen da soñua*).

- PRUDENCHI (*Arrimatuaz*) ¡Zer! ¿oraindik ez zerate asperu? tira irriako bat egitera askeneko kale jira ontan, oitura bezela ez dezu sure kinto lagunakin lenagoko jira ere egin.

MAÑUEL Joango ote gera bada Doote?

- DOOTE Bai; despedidarako salto batsuek egin zaitugun (*prestatsen dira, eta asten dira saltoka, eta joaten dira beste aldetik*).

LAUGARREN IRUDIA

(Josepe bakarrik)

¡Jesus mutillak! ez det orren ume ajolaka-berik ikusi nere denboran. Ez dakit dan mutillori, lenago uste nuan bezela tonto bat, edo dan arropa gaiztoen bat. Eta neska tuntunak nolako pallakuak egiten zioskan gero.. batez ere mutillak bere buruba asistentera igo, eta On Manuel izendatuko dala esan dioskanian, ori kapaz da esateko soldaduskan, erriko aberatsenan semia dala, komparaziyo batera nere anaya dala.

BOSTGARREN IRUDIA

(Alde batetik Alkatia botikariyua eta erretorea, bestetik kintoak biñaka erriko artaskaria aurretik dutela. Mañuel eta Krispiñ beti arrokeriyan bestiak umilkiro, bat negarrez; eta erriko jendea ere arkitsen da plazan).

GOARPELARIA ¡Eup! ¡eup! ¡eup! ¡eup! ikasi mutillak ¡Altoooo!

MAÑUEL Ez, ez; aurreraño neskachetaraiño guasen.

GOARPELARIA ¡Alto! ¡alto! neri obeditu bear dirazute Donostira bitartian nere mendean arkitsen zerate.

KRISPIÑ (Irrintsika).

MAÑUEL Dantsako sinubak egiten anakak g 1chi mugiturik eta beste bat musu zapiyakin malkoak idortsitsen).

MAÑUEL Goarpelaria eta ¿karrakala noiz degu?

GOARPELARIA Beriala Alkate jaunak eta erretore jaunak itz batsuek egin bear dizkitsute, ondoren karrakala (*astenda illeran ondo jartsen*).

MAÑUEL Aizak i Krispiñ arrapasak au (*Goarpelarian-gatik*) ez duk orrelako pultsolarik ez inguru abetan.

KRISPIÑ Orren gogorra.....

MAÑUEL ¿Ez dek ikusi? Alkate jauna, erretore jauna eta danak jaunak diskik onek; ikusiko dek, ikusiko dek gu etortserako alkatia aiziak artsera bialduko ditek Potuak aginduta eta ¿nai dek ez duela orain bezela orduan alkatiari deitsen On Toribio? orduan deituko zio. Toribio eta ¿bai aldakik zer egingo nioken orduan?

KRISPIÑ ¿Zer?

MAÑUEL (*Buruari atz egniaz esin asmaturik*) Nola esaten du bada sakristabak i... ¡ah!... TORIBIO SAKA la mingañ.

GOARPELARIA Ara ara alkate jauna eta erretorea jauna eldu dira guregana.

MAÑUEL Ea i jaun asko eta chanpon guchi: iya mutillak, estakan gisa zuzen zuzen azi gaitian ikasten.

ALKATIA ¡Mutillak!

MAÑUEL ¡Eh! ¡eh! ¡eh! erderaz, erderaz.

ALKATIA Zertarako dek ik erderaz tutik ez dakik eta.

MAÑUEL Aitu aldeak Krispiñ tutik ez omen sakit erderaz. Obelikek nik ainbat baleki.

ALKATIA Mutillak badakizute nora zuazten; beti kontuan ibilli bear dezute errespetua zeren nagusiyari; ez zerate emen proëztubakin bezela libratuko, an gogorkiro artuko zaituzte, bera-gatik bada mutillak, kontu aundiya iduki desazuten jakiñan gañian jartsen zaitustet.

MAÑUEL ¡Eh! ¡eh! Goarpelari jauna (*diruban sinuba egiñaz*) ez gero astu papera egin emen.

ERRETOREA Nere Kristau maiteak bazuaste gisarajuak zeren gurasuak eta senideak echean malkoz beteak utsirik erregearen serbiziora; iduki esasute bada beti Jaungoikuagan fedea; ez astu beñere gau egunetan zeren oraziotan; berak lagunduko dizute beti. Zuek zuaste nere kristabak blasfemi ikaragarriyak batez bezela esaten diran tokira, ez nuke naiko gasteak, andik etorri ondoren ayen kutsu naskagarri ori, zuberi nabaitutzia, uste det ask juiziyo izango dezutela, bada mutillak iya orain zuasten bezin jatorrak etortsen zeraten. Banijoa bada gasteak, elizara, zuen onagatik erregutsera eta agur ikusi arte.

DENAK Agur erretore jauna (*jöaten da*).

MAÑUEL Eta... ¿kuartuak?

GOARPELARIA Orain emango dizutet pezeta biña, ori emandik alkate jaunak subentsako.

MAÑUEL I Krispiñ, lendabiziko egunetik biña pezeta; bi urte igaro eskero zenbat izango ote degu... eta Goarpelari jauna ilusiyo ez aldegu egingo emen jendian aurrian.

GOARPELARIA Nai dezuten bezela; ni tropan orain zuek zuasten bezela izanduba naiz, nai badezute egingo degu sayocho bat, berdiñ trenerako naiko denbora badegu.

MAÑUEL Ni jarriko naiz buru, berdiñ an ere ala izan bear det eta (*Goarpelariari*) bedorrek erakutsi zer egin zer iruitsen zayo alkate jauna?

ALKATIA Ondo da ondo da.

MAÑUEL Esayok ba Krispiñ ik ere zerbait botikariyuari.

KRISPIÑ ¿Que te faese botikario? (*Onek farra egiten dio*).

MAÑUEL Ingleses esan aldiyok mbtell? ez ziok igarri zer esan dioken.

KRISPIÑ Ez igarri gabe farra egin dik.

MAÑUEL Tira mutillak, jarri ondo biñaka.

GOARPELARIA Mañuel; lendabisi errebista, au da beran aurrian miratuaz, eman jira bat edo beste.

MAÑUEL (*Abiatsen da eta negarrez dagoanari isilantsian*) Aizak i, bi pezeta oyetatik bat eman bear diak bestela masalleko guztiyak iretsako dituk.

BEAK To biyak (*marruaz*).

GOARPELARIA ¡Eh! ¡eh!... zer da, zerda or?

MAÑUEL Bisiya ago (*Goarpelariari*) kontutseko eman dik, iñork ostu ez deyotsan.

GOARPELARIA Orain lendabizi esan bear dek.. Batallon firme.

MAÑUEL Bakallo.. prime zolu?

GOARPELARIA Ago isilik eta artutsik buruban.

MAÑUEL Bizkarran ez al da igual (*patrikarako sotsari pasakin sinu eraginaz*).

GOARPELARIA Ondoren... En su lugar descanso (*esaten ditu bizi samar*) gero... Media vuelta a la derecha... presenten armas zerbait orrela dituk, orain ez naiz ondo gogoratsen bañan zuben-
tsako ondo ziaik naiz ia badek. (*Bestiari Orain zuberi (Asten da Manuel sortzikuan sinuak egiten eta Krispiñ ere bai)*) Krispiñ ago geldirik.

KRISPIÑ Mañuelek kuerdala ematen dit (*begiratsen diyo oneri eta batian gelditsen da*)

GOARPELARIA (*Mutillari*) Batallon firme esatian (*eginaz*) au egin bear dezute (*bitarte gustiyan Manuel eta Krispiñ ari dira Goarpelariak bezela egin nayan, bañan egiten dute gaioki*) En su lugar descanso esatian berriz, onela... eta media vuelta a la derecha esatian, onela. Jarri beaz mutillak eta Mañuelek ots egingo dizute.

MAÑUEL (*Goarpelariari*) ¿Lendabizikua nola da?

GOARPELARIA (*Bizi samar*) Batallon firme, aguro astu zaik motell.

MAÑUEL (*Ojuka*) Bakallo... prime (*mutillak nola egin ez dakitela*) eta bigarrena.

GOARPELARIA (*Isil eta bizi samar*) En su lugar descanso:

MAÑUEL Or zuluan, eskascho (*erriko jendia algaraz*) eta ¿Orain?

GOARPELARIA Lendabizi errietan emanaz jarri asitsik ondo

MAÑUEL (*Ojuka*) Gesurra zirurik mutillak orren moldakaitzak izatia (*bateri errietan*) y Kosme anka oyek.

KOSME Nastu egin zaiskiguk (*ezin beresirik bezela*) ago piska bat.

MAÑUEL Jarri ¿orain zer da?

GOARPELARIA Media vuelta a la derecha.

MAÑUEL Meria vuelta al derecha (*batsuez eskerrera bestiak eskubita etc.*) Beste amar (*Krispiñek ematen ditu asko*) Y aiz mutilla Kosme, ik bakarrik dakik jeufa! (*bera sálloka*).

GOARPELARIA Aski, aski, (*Gelditsen dira; Mañueleri*)
Ik ots egin bezela abek egiten ditek; danak
gaizki; zeñek esan dik beste amar?

MAÑUEL Bedorrek esan dit (*isil antsera*) beste amar!

GOARPELARIA Beste amar ez gizona, esan dit ¡Presenten
armas! Bada mutillak abiatu bear degu, jarri
ondo eta guasen, abur eguiñaz zeren esagun
guztiyari bidian joanik. Jarri ¡Eup! ¡eup! ¡eup!
¡eup! etc. (*abiatsen dira bañan gelditsen dira
neskakin jolazian, Goarpelaria diroa aurrera
negarrez dagoana bakarra ondotik dubela.*)

JENDEA Agur Mañuel, agur Kosme, agur Batista
ikusi arte agur, agur, (*musu zapiryak eskubetan
arrotuaz*).

MUTILLAK Agur agur; etorri arte:

GOARPELARIA (*Kintoa atsetik duela*) Tira mutillak trena
gañian degula zabiltsate askar.

MAÑUEL Alderdi ederra gu trenan gañian egon bia-
rrian trena gure gañian (*Berak eta jendiak*)
Agur, agur, etc. (*joaten dira eta jendia ere
bai, gelditsen dira Alkatia eta botikariyua*).

SEIGARREN IRUIDIA

(*Alkatia, botikariyua eta Josepe*)

JOSEPE Egun on diotela Jaungoikuak (*Botikari-
yuari*) ¡Ola!

ALKATIA Bai eta zuri ere.

BOTIKARIO Felices ¿qué es eso?

JOSEPE (*Alkatiari*) Ikusi aldezu Mañuelen ajola-
kabetasuna ¡ori erremienta!

ALKATIA Erderaz its egin zazu; ez dakizu onek ez
dakiela euskeraz.

JOSEPE Aritsenda iñoiska zerbait ere (*farrez*) ¿Que
hay de botikario Don Camilo?

BOTIKARIO Me saluda usted por segunda vez, Josepe.

JOSEPE Eta al ere eskerrik ez (*asaltsen da proeztua*).

ALKATIA Jaunak barkatu, proeztua nere gana dator, beriala zubekin naiz (*jendeari*) Inork igartsen ez dion jolas bidea orainchen jatriko dute elkarren artian; izan ere botikariyua dago nai eta naiez euskeras ikasi nai lukela (*Gelditzenda proeztubakin*).

BOTIKARIO ¿Bueno?... ¿bueno?... (*farrez*).

JOSEPE ¿Le risas?... ¿contento?... ¿contento?... mucho gaiso, eo que?

BOTIKARIO Que hombre este (*ojuka*) Bai, bai; ¿eta zu?

JOSEPE Ni ez; ez niok miñez ¿ori nai ukek? Yo también contento; el vacas visitao i....

BOTIKARIO ¿No hay ninguna enferma?

JOSEPE No empresas no; toros... y vacas.. y chokorras y boyes, eo boyas, eo buyas... eo iriyas... nai bai, konprendizak ik ere.

BOTIKARIO Bai, bai; eta mujera, ¿noiz kasatu?

JOSEPE Bai lo nioz, iri esango dit. La vicario no hay quieres, disia siempre que no tienes yo eso.. como... eso . edareco

BOTIKARIO ¿Qué es eso de edare?

JOSEPE ¿Edare? espera, espera Edare pasao un día, pasao otro, gero otro.. asi muchos dias y planto; volve igual igual y yo tienes cuatro veces diez y una veces cinco.

BOTIKARIO ¡Ah! ¡Cuarenta y cinco años!

JOSEPE Años, años si años (*jendeari*) Gaizki esateko bildurra nuben... ¿Krispiñ si é? que sasoy y que erropa e? está girall giralla.

BOTIKARIO Bai, bai; guiralla. ¿Qué es eso de guiralla?

JOSEPE Motell orainchen amorrasi nak... Guirala (*sinuba egiñaz*) asi un poco arriba... un poco abajo... forte bapo...

BOTIKARIO ¿Y qué es bapo?

JOSEPE (*Indarrez*)! El pendol de erleju! oraiñ nai

dekenari egin akiyok oju. (*Proeztua joaten da eta Alkatia arrimatsen sayote*)

ALKATIA Gobernadoria eldu omen zaigu arratsaldian

BOTIKARIO ¿Viene el gobernador?

ALKATIA Según el oficio que acabo de leer

JOSEPE ¿Gobernadoria eldu alda? ¿zer egin bear du emen?

ALKATIA Zerrí guztiyak aterazi.

JOSEPE ¿Nora? ¿eguzkiya artutsera?

ALKATIA Kanpora edo beztela, ill azi

JOSEPE Oraintsen ondo gelditsen nak..... ortatik kuartuak ateratsen nituen ta

BOTIKARIO ¿Qué dice Josepe? ¿qué dice?

ALKATIA Esan sayozu bada.

JOSEPE El cerdo quita ajueta, eo si nó. garbir con cuchillo.

BOTIKARIO A si y hace muy bien.

JOSEPE A si: a Vd. no importa, por cerdos de cuatro pies; si quitar cerdos de dos pies ala, uste también a barrio de castilla.

BOTIKARIO ¡Ja! ¡ja! ¡ja! duele duele Josepe.

SAZPIGARREN IRUDIA

(Lengoak, Prudenchi eta Doote au besapian fardel bat dubela malkoak idortziaz).

PRUDENCHI Neska ez onela negarrik egin, ori ez den ezer ere, aspertsen aisenian etorri aguro neska.

DOOTE Prudenchi, amak ez dakiyala nian; itsuli nian echetik, Jaungoikuan izenian ez onela ezer esan ni emendik joan bitartian, ez gero inñori aitatu ezer ere.

PRUDENCHI ¿Nik? ez, ez; esan esaken apaizari baño seguruago ere kontu gustiyak, nere gandik inñork ez din jakingo.

ALKATIA ¿Zer degu Dooten? erdi negarrez zer dezu?...
¿okerren bat? ¿amekin aserretu? edo.....

PRUDENCHI Ez on Toribio, Manuel soldadu joan sayo-
lako isan bear du.

ALKATIA Mañuelekin zerbai bai al zuben (*Joseperi*)
Nik uste nuben zurkin tratatsen zubela Josepe.

JOSEPE (*Ezin asmatuik*) Bai... nerekin .. nik.

PRUDENCHI Ez orrek amakin tratatsen du, Dooten
amakin

JOSEPE Berritsu ori, isilik ezin egon.

PRUDENCHI Bukatsen utsi zaidazu, trakullu, zer da ori?
Dooten amakin tratatsen du alaba beregana-
tseko (*Dooteri*) Bañan neska, Manuel ederra-
goa eta Mardullagoa zion (*Joseperi*) Gañera
zuri ez dizute utsiko gurasoak gizona, oraindik
gastia zera ta.

DOOTÉ Ago isilik neska.

PRUDENCHI Gisasemeari mutur gogorra jarri bear sa-
yon, mutur gogorra.

JOSEPE (*Dooteri*) Bañan Dooten ez dezu gizon ga-
yarik faltako ez; ez beñepen zere buruba orren-
gatik estutu, gañera Mañuelekin eskondu eta
¿zer egin bear zenduke? ez dezu ikusten juizi-
yorik sekulan ez dubela izango.

PRUDENCHI ¡Ah neska! ire lekuan banegoke.....

JOSEPE Nai dezu isilik egon berritsu.

PRUDENCHI Obe dezu bai orrekin dezun, bestela ..

JOSEPE Bestela ¿zer?

PRUDENCHI Epelak cantatuko niskitsukela.

JOSEPE ¿Zuk?

PRUDENCHI Bai nik

ALKATIA Proeztubakin etorri bearko det.

JOSEPE Zuk kanta zaiskatsu karabinero bibotezeri
nái badezu.

PRUDENCHI Zure aldian badauka zer ikusi... kirten ga-
beko kisellua diruri gero berak. ...

JOSEPE (*Yotsera bezela*) Eta zuk.

ALKATIA ¡Eh! jeh! geldi, geldi; Josepe, zuk guyago egiten dezu orrekin orrela mokoka aritsia, jakinik ori zer dan.

PRUDENCHI Guaseman neska, batek eruntako San Paskasio zirudin eta bestiak, berari erreberentziaka sendatseko eske ari dana, bere anka urgin t'oker orrekin.

DOOTE Agur, agur, beste bat arte.

ALKATIA Zuaste ondo.

JOSEPE Agur Dooite.

PRUDENCHI Eta lagunak jez aldu baliyo?

DOOTE Guaseman Prud-nchi guaseman (*Yoa ten dira Dooite eta Prudenchí*).

SORTZIGARREN IRUDIA

JOSEPE Mutillak gustua duk emakume ori; bai lotsagabia, Manuelentsako litsake egokiya, bera ere onen gisakua da eta (*Alkatiara*) beaz zerriyak is eritatik ateratsea dijoaz Gobernadorian aginduz.

ALKATIA Ala diruri, ez dago arreri gogor egiterik, agindu du, eta errespetatu egin bear, beztela...

JOSEPE Eta ez al liteke orren modua egin, konparaziyo batera, berari adierazita edo....

ALKATIA Nai baldin badezu egin, bera datorrenian aukera izango dezu.

JOSEPE Bai its egingo nioke bañan, erderaz jakin ez da, nola nai dezu.

ALKATIA (*Botikariyuangatik*) Onekin egiten dezu bada, eta zergatik ez arrekin.

JOSEPE Eta onekin nai dez i paretu Gokernadoria, batetik bestera uste det egongo dala direrentziya, nere anka batetik bestera diñakua.

ALKATIA Gizona nik aziera emango det eta gero zuk

esan; zer uste dezu beste mundukua dala edo zer?

JOSEPE ^m ¿Oyek ez dira Madrillkuak izaten? nolaz izaten dira oyek Gobernadore, jayotsatik edo bestela.

ALKATIA Izan liteke bai, oyek jayotzia beren bostoi borladun eta gusi.

JOSEPE Eta makill borladuna duelikoa da Gobernadore beaz.

ALKATIA Makill ura da errespetatu bear dana, erderaz deitsen sayo bastón de mando.

JOSEPE (*Jendeari*) Gaur orretik kendu bear diyot Korge arakiñari berdin gisa artakua du arrek ere. (*Alkaliari*) ¿Zer egiogo degu bada, dotore antsera jantsi, eta plantatuko ote gera bada beregana.

ALKATIA Bai gizona; arratsaldeko irut'erdietan dator bera; asaldu zaitia erriko echera, bañan al dezun dotorierna, elisara joaten geran modura obe.

JOSEPE Ondo da baskal ordua da eta, gero arte beaz, agur; adios botikario Don Camilo.

ALKATIA Agur bai gu ere baguaske. (*joaten dira iruak*) Agur.

BEDERETSÍ GARREN IRUDIA

(Pranchisoa bakarrik eskobarekin atariya garbituaz)

PRANCHISCA Atariya garbitu eskero banijuake nere senarran billa zelaira, lenbailen baskaldu eta apaindu dediyen Gobernadoriyari lagundutseko. Alkaliak esan dit nola datorren; bañan isillik gordetseko esan dit; ez dubela jendiak jakin bearrik. Nik inorchori ez diot ezango beñepen.

AMARGARREN IRUDIA

(Pranchisca eta Prudenchí, au sartzen da iruditegira presaka)

PRUDENCHÍ! Orainchen neka neka egin naiz. Errotako bentaraño lagundu diyot Dootte tristiari, iñori ez esateko egiten ziran ¿Nik? ez da... erreko nindutekela jakinda ere (*abiatsen da presaka*).

FRANCHISCA Prudenchí, ¿mora zuaz orren presaka emakumia?

PRUDENCHÍ Goiz gustiya kanpuan daramat (*bryek tartia ezin arkiturik beren isillikakuak bata be-ti vi adierazitseko*) oneskero nere ama luze etsiya dago.

FRANCHISCA Denbora ederra gaur Prudenchí.

PRUDENCHÍ ¡Oh! oneskero nere ama ni onenbeste denboran kanpuan ta nola ote dago?

FRANCHISCA Ez dizu errieta aundirik emango ez; bañan denbora, denbora aproposorik ezin izan liteke.

PRUDENCHÍ Dooten ama, ez aldezu ikusi a paldichuan? Pranchisca.

FRANCHISCA Ez ni alkate jaunakin egondu naiz eta, ez det ikusi.

PRUDENCHÍ ¿Zer ordu degu orain Pranchisca? iruditsen zait egun guztiya echetik kanpora damatela.

FRANCHISCA Denbora ere alakua al dago.. Ez aldu bal-dimetan eudirik egingo.

PRUDENCHÍ Egiñ izan basuen. ¡Ai zer busti aldiya neukan! ez det bada eudi estalkirik ere artu.

FRANCHISCA Eta Prudenchí, arratsaldian echian egon bear aldezu?

PRUDENCHÍ Goiz guztiya kanpuan daramat eta ¿nola aterako naiz?

FRANCHISCA (*Isil antsea*) ¿Bai aldakizu gaur zein eldu dan onera Prudenchí?

PRUDENCHÍ (*Isil antsea*) Eta zuk ¿bai aldakizu señek alde egin duan emendik goizean?

PRANCHISCA Gero ezango dirazu; Gobernadoria eldu da; ez inñori esan zergatik ez da komeni jendiak jakitia. Alkatiak berak esan dit bañan ez inñorcheri esan gero e ¿sekicla, Marchelin, Gergori eta zuri bakarrarik esan dizutet oraindak?

PRUDENCHI ¡A Pranchisca, Pranchisca! ori ez da ezer ere; ori baño aundiyagua dakit nik; inñori eziñ esan nesayoke eta ez diot esan, gañera bidean, izan ere orañ arte ez det inñor topatu, bañan zuri esango dizut, zergatik badakit zuk isilik gordeko dezula ta.

PRANCHISCA A bai Prudenchi, orise bai nik, alkatiak ere orrechen gatik esan dit Gobernadorian etorrera, esan zazu esan zazu bildurrik gabe.

PRUDENCHI (*Belarrira*) Dooite goizean echetik juan dala serbitseko echerik topatsen ote duan, arrieri laguntsen nitsan goiz gustiyan eta...ez diyozu igarri orañ artian.

PRANCHISCA Ez nik, ¿bañan zer du, amakin aserretu, edo zer?

PRUDENCHI Es bestela Mañuelen inguru samarrian izatiagatik.

PRANCHISCA Adi zazu l'rudenchi. ¿Ez ote da gero amak (*sinuba eginaz*) piskorrillo dantsatsen duelako? Jakiten nituen gero nik kontuak, biyek, ama alabak maiz isaten zitustela okasiyuak gausorren gañian.

PRUDENCHI Zerbait, inñoizka aditsen nuben, bañan ez nuben sinistatsen. Esekielana bai, ori badakit seguru erañeun bertan urrutira joan gabe gertatu zitsayon.

PRANCHISCA ¿Zer?

PRUDENCHI ¿Zer? Askotan bezela egia sayo miñ churiya, eta tristia erori zanian sendakiña bertan izatia gertatu zan, eta jakiña dan bezela gorpu-

tza preskatseko arropak askatu zioskan eta gaizuari, chikiko botilla billatu zion ko kuan...

FRANCHISCA ¡Orra! ..(hi esku bak arraz)

PRUDENCHI Zaude, zaude, eta zendakiña bere presa artan arisan ¡juka jura! jura! jaguro ur preskua! eta ala diyo bere titili tatalakin Esekielak, On Ignacio, besterik ez bada ere tantocho basteuek urari.

FRANCHISCA ¡Bai zera!

PRUDENCHI Au eguiya da; neonek ez nuben ikusi bañan Martinak esan ziran Josepek esan ziola Antoni Inasiri kontatsen nabaituta.

FRANCHISCA Banuen gero errezelua.. askotan au lurriñakin usaya iruditsen eta bein galdetu niyon zer dezu usai ori Esekiela? eta esan ziran... Askotan, idortsi aldi bat ematen diot gorputsari ispiritubakin.. zer dezu bada? kolpen bat, esan nion eta esan ziran, preskura gustiyakin .. ez erreuma etortseko bildurra. Bañan Prudenchí, erremintayaneko eskon berriyagatik zer aldezu ezer jakindu?

PRUDENCHI Nik nakiyena zan neskachak berrogei onasako dotia bazuela, eta mutilla bankuan lendarbizikuetakua zala.

FRANCHISCA Neskachana beñepen gezurra da; alaba eskondu bazan, bere aita, chanpon billa kanpuan ibilli bear izandu zuan.

PRUDENCHI Zure senar Brauliori kendu al diozka?

FRANCHISCA Ez, lenagoko botuak eskero, ez degu jolas ten alkarrekin.

PRUDENCHI Noti kendu ote diozka bada galkatiari?

FRANCHISCA Ez da ere.

PRUDENCHI Ez-da ere. ¿Erretore jaunari?

FRANCHISCA Bai aiza.. eskatu besterik ez zaukan.

PRUDENCHI ¿On Martiñeri?

FRANCHISCA Beriala emango zion On Martiñek.

PRUDENCHI Ez da bada izango Josepe Albaiterua, edo botikariyua, edo Miguel errotakua, On Claudio apaiza, Santi arakiña e lo oyetakon bat ere.

PRANCHISCA Ez, ez; ez da oyetakña, danari galdatau diotet eta ez dala ayengana izandu diote; nori kendu diozkan ez dakit bañan gure neskame Ilrchulak esan dit iturriyan esan dioteia; eta mutillana, su Prudenchí mutillana, bankuan lendabizikuetakua zala. bañan ez guk dirua daukagun bankuan Prudenchí; arots bankuan esan nai omen suan, orain ala diyo, eta gañera lendabizitakua bai bañan ez ofiziyuan eta jor-nalian baizik esan nai omen zuan lendabizikua, atian sartu eta aritsen zana zala. ¡Oh! ikusi bear dira noski ango negarrak eta ango istillu-bak..bazuten oyechek fanfarroikeriya ugari, bañan ederki makurtubak egon bear dute noski orain.....

(Asten dira biyek batian isketan eta isiltzen da Pranchiska).

PRANCHISCA { Gañera besterik chist.. iño.. zaude nik
esane arte. Gañera beste

PRUDENCHI { Zusmorrak.....

PRANCHISCA rik ere izan bear du; erretore jaunak sermoi aldin bat emana dala uste det çiya, iya zuk dakizuna zer dan? gero esango det nik

PRUDENCHI Ez, ez, suk esan.

PRANCHISCA Esan esa emakumia

PRUDENCHI ¿Zertarako? esan esan suk (*biyek batian*).

PRANCHISCA { Zertarako ari gera .. chist iño, nik esango
det orain Erdika zerta

PRUDENCHI { Zusmorrak baziran

PRANCHISCA rako ari gera; nik badakit Silberik berak, Silberi mandatayak esana, siaska dono titik berak ekarriya dala.

PRUDENCHI Begieta negarra etortsen zait, emakume triste arren bizimodua gogoratuta.

FRANCHISCA Neri ere bai Prudenchí, uste aldezu gozoz egondu nitsala kontu oyek entsuten, nayago nuke orrelako kontuak aitatsia baño elisako atietan Felisakiñ egunero o: dubete isketan egon.

PRUDENCHI Aldi ederrak egiten dituzute lenago ere, nijoan oneskero nere echekuak zer pentsatuta ote daude.

FRANCHISCA Esan sayozu amari nerekin topo egin dezula eta antsa emango diyo orduan denbora non pasa dezun.

PRUDENCHI Banijoa, banijoa; agur Pranchisca gero arte.

FRANCHISCA Agur ni ere banijoa senarraren billa (*joaten da Prudenchí eta abiatu rik Pranchisca*) nijoan, nijoan abek kontuak abek kontuak (*Batek le-yotik edo kalian baña au ez da ikusten*).

BAT ¿Noraiño Pranchiska?

FRANCHISCA Senarrana nijoa (*isil antsean*) Gobernadoria dator arriatsaldian eta kaliak miratsen arreri lagundo bear diote alkatiak eta errejidore argiyenak ez gero iñori esaten ari.

BAT Esan dit Marcheliñek lenago Franchisca.

FRANCHISCA Ez sizen esango Doote goizian echetik alde egiña dala orretik, ori nik bakarrak nekiyen.

BAT Selatan orainchen neguen Prudenchí Gregoriari kontatsen ari dala eta dana entsun diot.

FRANCHISCA Iñori ez esateko egiten ziran gero, eta ni baño lenago danari kontari ari da. Agur, agur gero arte (*joaten da*).

AMAIKAGARREN IRUDIA

(Josepe bakarrik esaltsen da chit apaindua erlejo kate zinzillo aundiakin, bastoi borladunakin eta zapatan aspiyan egurra bota kolorekua duela bi anakak berdintseko).

JOSEPE (*Pachara audiyakin*) Ona ni emen Go

bernadoriari lagundutseko prets; ez da edozein ibiltzen gero Gobernadoriakin. Gaur ankan ganiari esin egon naiz eta ori... aspitik postiatua nagolarik anka batian. Baskaritan ere esin egon nitsan, saltoka nebillen ez dakit zer torpekeri egin dituan echian. Arrebak esan diranez ogiyan ordez botillan tapa aboan sartu det jja! jja! jja! ardua platera bota, kucharian kirtenakin ogiya ebakitsen asi, kapiari pitarra bota eta katua jobearrian arreba bera jo Nik ez dakit beñepen zer gertatsen zaidan, Gobernadoria burutik ezin kendu; badet zerckin ere bai Gobernadoriari laguntsen gero... jejal ez dala edozein ibiltzen. Nijoan orainchen erriko echera (*ibiatsu eta berri jiriaz*) gañera Manuel soldadu joan da... jja! jja! (*eskubak idortsiat*). Dote ere orainchen neretsako da, orain aisa nereganatuko det, batez ere onela dotore ikusten nauenian Suerte isugarriya det (*Joaten da eta jeisten da burtina iruditegiyako puskacho bat gelditsen dala*).

BIGARREN KUADRUUA

AMABIGARREN IRUDIA

Iruditegiak kuadro onetan bear du agertu kamiyo bat au da erri berekua, eta asaltsen aira Manuel eta Dote).

MAÑUEL Gure ametsak Dote ez daukate probechurik ez degu pentsatutakorik egingo

DOOTE Ez dezu beaz soldadu joan biar Manuel? zergatik da ori.

MAÑUEL Nere aurreko lumerua zubena asaldu dalako, ez zera gogoratsen nola Antoniok itsul egin zuben prantsira banan nunbait gurasuak

iskribatu diote nik nola aurreratseko asmuak nituen soldadoskan eta nunbait iruditu zayo ori gauz errasen bat dala; dudarik gabe asmu orretan asaldu da inork uste gabian, seguru nago, eta ni nola deitsen niñuten arren ordez, jakiña dan bezela echera bialdu naute; bañan ez degu ezer ere galdu morueta dijoaz eta ayen orpo zikiñak ikusitseko gogorik ez det nik

DOOTE Eta zer dira moruak, egun oyetan izen ori besterik ez da entsuten.

MAÑUEL ¿Moruak? beltsak edo antzá artakuak beñepen.

DOOTE Josh... ¿moruak eta gañera beltsak dira e? eta Mañnel zer egiten dute oyek beren parajian.

MAÑUEL Kasetak dionez lo beti.

DOOTE ¿Beti?

MAÑUEL Bai oñ utsik eta ator utsik daude beñepen beti eta

DOOTE Jesus, Jesus, oyek moruak; Arrima gaitian eche aldera Mañuel eskerrak Prudenchik bakarrak dakiyela, bestela lotsatuko nitsake errira asaldutsia eta jendiak igarri ez desayon Mañuel joango naiz ni orain eta zu gerosiago abiatu, aitu

MAÑUEL Bai, bai; zuaz.

DOOTE Beaz gero arte. (*Joaten da*).

MAÑUEL Agur Dote; orra jimolatu, ederra gertatu zait; orain albaiteruak artu bear duen pozak, neurrik ez du? Nola gesur bat antolatuko ote det (*egoten da piska bat pentsatsen*). Ah esango diot banaka artu gaituztela probaketan eta ni echera bialtzen nautela soldaduskako erniegiya naizelako. Galdetuko du orduan... ¿ez zenduen ba soldadu guztiyen nagusi izateko asmua? eta erantsungo diot bayetz, bañan

esan diratela obia dala ni gero nere erriko errejidore izatea, ni baño astuaguak makiña bat izaten dirala (ta bera bat beñepen) ni joan ni joan, nola nai ziriya sartuko diot. (*Joateu da ta alchatsen da burtiña*).

IRUGARREN KUADROA

(Ontan iruditegiak aurkestatzen du lengoa bera bakarra da geyago karrocho bat bere tresnakin bañan abererik gabe).

AMAIKUGARREN IRUDIA

(*Asaltsen da Josepe malkoak idortziaz*).
Au pena... uste nuben gayago maite nindubela... nork buruba berotu... o... te dio... serbitsera.. jo.. joateko Pru.. Pru.. Prudenchik izango da. Do... Do... Do... Dote tristia engañatu dubena.

AMAL AUGARREN IRUDIA

(Lengoa eta Dote)

- DOOTE Jose...! ¿negarrez..? ¿okerren bat edo?
- JOSEPE (*Alaiturik*) Dote... ¿zer zabiltsa? serbitsera joan zeala eta ¿nolas etorri zera?
- DOOTE Bai ederki eman ere, ni serbitsera.. ¿nork nork esan dizu ori?
- JOSEPE Erri gustiyan beste jolas biderik ez dabil, nola goizean echetik amak ez dakiela serbitsera joan zeran.
- DOOTE (*Fendeari*). Nork zabaldu ote du, Prudenchik inori ez ziyon bada esango (*Joseperi*). Ez, ez Josepe; bestela bear batea joan naiz.
- JOSEPE Pentsatsen nuben bai juiziyo geisiago izango zendubela bañan.

DOOTE Josepe onen dotore... zer da gaur? zelisan zerbait puntziyo alda?

JOSEPE Ez Dootte ez, Gobernadoria dator orainchen laister, eta guk erriko errejidore deituenak, bear diyagu lagundu erriya noletan dagoen erakusten eta... Manuel joan da beaz?

DOOTE Noski ala uste det nik.

JOSEPE Zuzenduko dute ederki, kenduko diozkate aitrotasunak eta panparroikeriyak, merezi ere badu, trapu bat egiña dago. Bañan zu Dootte zu zeranakin neskacha promala, argiya ¿nola jardutsen dezu arrekin? ¿zer bizi modu eraman bear zenduke? ez dezu ikusten jornal biderik ez daukala, izan ta ere modu charretan ondatsen dituela, bizi modu tristean jabe siñake orren mendea ezkerro, eta Dootte nik ez det nai Dootte, iñolas ere zu gaiski izatia, presarik ez dago oraindik gastiak gera... zu, eta zure amak ere ondo pentsatsen du, ez da iru egun esan dirala, josten, sukaldean eta emakume batere danak ikasi bear dituen gauzak ikasi bear zenditukela; ontz-urre bat alchia daukat zure aman desio ori kunplitseko. Bai Dootte bai; juiziyo piska bat, buru piska bat izan bear da mundu onetan bizitseko, chorakeriyak dira gastian naitasun oyek, aizia bezela dira, eskongaitan eguaizian modura eta ondoren orma aizia bañan otsago; gañera gozia eta jipoyak senatragandik ¿zer diskiotsu Dootte?

DOOTE Ez dakit bada nik Josepe; oyek danak ala izango dira bañan... Prudenchí eta gañerako nere lagunak ¿zer esango luteke? eta Manuel gisarajuak pena ematen dit, ez litsaidake astuko beñere Josepe.

JOSEPE Astu?... bai, bai, erraz gañera; begira Dootte, emen gauzak garbi esan bear dira. Mañuelekin

eskondu eskero inõorekin ez dezu traturik izango, eta zea... Dooote... zuk bear zenduke... zea... zerbait orrela kuarto bañsuek dituen; nik ere bear nuke echian norbait lagun, eta uste det erreparorik ez dezula isango, baizik..... poz aundi bat artu dezula iruditsen zait Dooote jje! jje! jje! ¿konpromete zaude ala? (*Dooote isilik beti buruba makurtubakin*) Bai, bai, bai; interes puskacho bat ere badet eta. Begira Dooote, gerora zeatzen geranian ez dezu isango echeko garbitasun pizarra egin eta tertuliyen Pranchika alkatian emaztiakin egon besterik; elisa ere eseri alkiyakin joango zera eta echian ere ez dezu beñepeñ zaziñ eta zikirokiyan eskasirik isango; errastuna ere biatsian ibilliko dezu On Kamillon emastiak bezela, eta nekacha ere artuko degu baldin eta iruditsen bazaizu ¿zer deizkiotsu Dooote? (*Au lotsatua mantalan egala abuan duela*).

AMABOST GARREN IRUDIA

(Lengoak eta Mañuel, au sartzen da iruditegira Josepek nabaitu gabe eta gelditsen da atsiñ).

JOSEPE Mañuelek ez dezu izango, ez zerbitsairik, ez eseri alkirik, ez zikirokirik, ez zaziñik eta ez efastunik, len esan dizut eta berriz ere bai... sorrak eta bizkarrekuak. (*erleju katia ezin erakutsirik*).

MAÑUEL (*Buruari eragiñaz*) ¿Zer merezi luke anko-kar onek? jo, eta aspua egingo ote det bera-kiñ? artarako ere ez luke baliyo noski nonbait zulua izango luke. Entsun saioan zer diyon

JOSEPE (*Au zabalka*) Zer ordu ote degu (*erlejua ateriaz*) ezagutsen aldezu erlejua Dooote?

- DOOTE ¿Isagutu? bai, lenguan leyotik erakutsi zira-
zuna ber bera da.
- JOSEPE Ez ez, ordua eta ara kattia ere; makilla
borladuna ere bai Gobernadoriak bezela Ikus-
ten nazu señen gerto gelditsen naizen (*¿artsen
da makiltan arrimuan gorputza duela*) ez da
errege bera ere (*Mañuelek jotsen dio makilla
ankakin uste gabian egin baliyo bezela, eta
Josepe eroritsen da gero altziez*).
- DOOTE ¡ il joan dek nere gatz ontsiya.
- JOSEPE ¡Ai! ¡ai! zein zan emen, ai zer makillazuak
(*Mañuelek laguntsen dio alchatsen bañan Jo-
sepek ikusi gabe; alcha eta ikusten duenian
Josepe gelditsen da ikaratua itsik ezin asma-
turik*)
- MAÑUEL Zer degu Josepe.
- JOSEPE Ma... ma... ma ..
- MAÑUEL Makilla bai; uste gabian jo dizut harkatu.
- JOSEPE Maa... ñuel ¿zu emen?
- MAÑUEL Ikusten nazun bezela Josepe
- JOSEPE Bañan nolaz, ¿bestiak ere etorri aldira.
- MAÑUEL Ez ni bakarrik.
- JOSEPE Nolas, ez diot trazarik ematen.
- MAÑUEL Neri aguro eman dirate; askarregiya naize-
lako bialdu naute andik, eta bai aldakizu zer
esan diraten, ni errejidore izateko modukua
naizela, nere erriyan ere ni bañan astuogua
izango dala bat edon bat (*Dootekin joaten
da iruditegiyan alde batera*)
- JOSEPE (*Jendeari*) Orain ere lengo lepotik du orrek
buruba. Nijoan, nijoan erriko echera bañan
gaur Dote neonekin eraman bear det, karruan
eramango badet ere (*Joaten da*).
- DOOTE Joan da; ez dakizu Mañuel gaur atrebitu
dala, nerekin eskondu bear dubela esatia.
- MAÑUEL ¿Eskondu? pasaden bat artu arte ibilliko

da; lendabiziko aitatsen dizuanian esan zaidazu, eta pikua bezela mallatuko det.

AMASEIGARREN IRUDIA

(Sartsen da Josepe presaka anka eta makillakin soñu aundiya ateriaz).

JOSEPE Emen dator Gobernadoria, ordua bañan lenago etorri da? (*bere artian*), orainchen dek bada ueria (*gelditsen da atian*).

AMAZASPIGARREN IRUDIA

(Lengoak, Gobernadoria, alkatia botikariyua errejidore bat edo beste eta erriko jendian tartian, Pranchiska eta Prudenchi).

JOSEPE Emen da (*beti ibilltsen sayo aurrian traban Gobernadoriari, lendabizi erantsitsen dio chapelabañan eser esan gabe Gobernadoriak ere egiten dio sinuba; an dabill Josepe aurretik duela sokuak miratsen*).

JOSEPE (*Fendeari*) Edozeiñ atrebtsen da oneri arratsalde onak ematia, nola azi ere ez dakit.

DOOTE Ori izango da Manuel Gobernadoria; gisaseme ederra euzkaldun arpegiya du.

MAÑUEL Josepek egingo du orrekin ere berietatik bat, zaitu zayoguan.

JOSEPE (*Alkatia i*). Aitatu al diozu ezer ere.

ALKATIA Chits išilik išilik, orainchen allegatu da eta denbora izango degu naikua gero ere.

JOSEPE (*Gobernadoriari alde guztieta errepeatuaz*). ¡Jun...! ez aiz y ere nik uste bezelakua (*Fendeari*). Gure modukua da (*eta Gobernadoria bastarrak ikusten, gorde eta asolduaz iruditegitik beti Josepe aurrian imbarazu egiten diola, gordetsen dira*).

MAÑUEL Gaur Josepen kontura naiko farra egiñ liteke.

DOOTE Eta noiz ez?

MAÑUEL Emen datoz orain ere. *Josepe aurretik jira eman eta noiz nai iya Gobernadoria arpegiyan ikutuaz Alkatia arrimatsen da Manuel eta Dooten gana, Josepe erreparatu gabe.*

ALKATIA Manuel noiz etorri zera?

MAÑUEL Nicolas, nere aurreko lumerua azaldu dako.

ALKATIA Gizona. ? azaldu da beaz. ?non zan Prain-tsiyan?

MAÑUEL Ez det uste, Bayonatik etorri dala esandu be epen berak (*Gobernadoria makurtuba dagoala miratsen Josepek alkatia dalakuan arropatik tiriaz esaten dio alkatianatik Gobernadoria delakuan*)

JOSEPE Aizazu aizazu, Braulio, ori baño Gobernadore askarragorik ez bada onera etortsen, isteriyan serriyak egon liteske. Gonak gustatsen zaiska orreri ere. (*Usten dio erropatik eta Gobernadoria alchatsen da arriturik bañan Josepe dag. alkatia begira esagutu gabe*), arranu orreri Dooteri nolako sinubak egiten dioskan (*eskuba ateratsen du Gobernadoriak arropak esin arrapaturik*) Gizona zer ari zera oinbeste denboran makurka? ?credua esaten edo ser? edo bildurra al dezu orreri its egiteko (*Non bat ere eltsen dio beso.ik ikusi gabe eta eramaten du esana*). Gizona guasen, zer demontre orren muturrak ikaratsen zaitu, neonek esango diot.

GOBERNADORIA Bañan gizona, zu eron bat zera.

JOSEPE (*Erreparatuas dana nastuba*). ¡Ai jauna! ¡barkatu bezait! alkatia zelakuan ari nitsan; ga-

ñera uste nuben egiyetan beori belarri motsa zala, orra.

ALKATIA Josepek berietatik bat egindu; ori traketsa, abek lotsak artu bear ditu batek orrengatik. (*Arrimatsen da Gobernadorian gana*).

GOBERNADORIA ¿Uste al dezu euskaldunik ez dala izaten Gobernadore edo zer?

JOSEPE Barkatu bezait bada orra, eta orain fabore chiki bat eskatu bear diot.

GOBERNADORIA Iya zer dezun.

JOSEPE Bada, orra jauna; zerriyak ateratsia agintsen badu erri barrendik, galduba nago; nere bizi modua ortatik ateratsen det eta ni bizi naizen artian besterik ez bada ere utsitsia eskatsen diot, orra, fabore chiki ori bakarra.

GOBERNADORIA Ez da gaizki, nik esango det denbora bi illabetekua idukitseko, baldin suk denbora orretako ill nai badezu, kito gelditsen gera.

JOSEPE Zerriyak zer gaitz egiten dute bada Gobernadore jauna, badira emen anka bikuak gaiztoaguak.

GOBERNADORIA Begira nik ez det zure leziyo bearrik zer egin bear detan eta aurreia isilik, ikusi saitsigun beste basterrak (*Gordetsen dira*).

MAÑUEL Guasen Dote, Josepen astokeriyak ikusi bear ditugu, (*abiatu eta herriz jiriaz*). Emen dira orain ere. (*Sartsen dira, Josepe aurrian*).

GOBERNADORIA Bañan gizona, lotu asi egingo zaitut baldin ta geyago trabarik egiten badirazu.

JOSEPE Nik baño obetugo inork ez dio bada isteritako berri erakutsiko.

GOBERNADORIA Antsa badezu bai, maiz samar ibiliya zerala tartian.

JOSEPE (*Firatu eta Gobernadorian anka, berian azpiyan artsen dio*) Abaiterua naiz jauna.

GOBERNADORIA ¡Ay, ay nere anka! ez zera albaiterua,

zu mandua zera; lotu berealaſen gurdi orreri
eta jarri jendia gañian, geldidedilla beiñ. (*Ma-
ñueleri*) Zu gaste lotu zazu beriala. (*Mañuelek
eta jendiak lotsen diote karruari*)

ALKATIA Barkatu bezayo lots aundi ori eman gabe
GOBERNADORIA ¡Oí, oí, oí, oí! ¡Ez! ¡ez! gaizki dago ka-
rro ori or traban, eta kastigatuaz eraman deza-
la baster bateraiño, iyo gañera batsuek. (*Jar-
tsen dira gañian Doota eta Prudencki Mañue-
lek belarrtik eltsen diola.*)

MAÑUEL ¡Arre, arre!

JOSEPE (*Eramanaz eta marruez*). Traba askatu
karruari Mañuel. (*Jendeari*). Al badet Gober-
nadore trip'aundi ori azpiyan artu bear det.
¡au tratuba! ¡au lotsa!

MAÑUEL Arre, arre.

JEISTEN DA BURTIÑA

ñera uste nuben egizetan beori belarri motsa zala, orra.

ALKATIA Josepek berietatik bat egindu; ori traketsa, abek lotsak artu bear ditu batek orrengatik. (*Arrimatsen da Gobernadorian gana*).

GOBERNADORIA ¿Uste al dezu euskaldunik ez dala izaten Gobernadore edo zer?

JOSEPE Barkatu bezait bada orra, eta orain fabore chiki bat eskatu bear diot.

GOBERNADORIA Iya zer dezun.

JOSEPE Bada, orra jauna; zerriyak ateratsia agintsen bañu erri barrendik, galduba nago; nere bizi modua ortatik ateratsen det eta ni bizi naizen artian besterik ez bada ere utsitsia eskatsen diot, orra, fabore chiki ori bakarra.

GOBERNADORIA Ez da gaizki, nik esango det denbora bi illabetekua idukitseko, baldin suk denbora orretako ill nai badezu, kito gelditsen gera.

JOSEPE Zerriyak zer gaitz egiten dute bada Gobernadore jauna, badira emen anka bikuak gaiztoaguak.

GOBERNADORIA Begira nik ez det zure leziyo bearrik zer egin bear detan eta aurrera isilik, ikusi saitsigun beste basterrak (*Gordetsen dira*).

MAÑUEL Guasen Doote, Josepen astokeriyak ikusi bear ditugu, (*abiatu eta herriz jiriaz*). Emen dira orain ere. (*Sartsen dira, Josepe aurrian*).

GOBERNADORIA Bañan gizona, lotu asi egingo zaitut baldin ta geyago trabarik egiten badirazu.

JOSEPE Nik baño obetogo inork ez dio bada isteritako berri erakutsiko.

GOBERNADORIA Antsa badezu bai, maiz samar ibiliya zerala tartian.

JOSEPE (*Firatu eta Gobernadorian anka, herian azpiyan artsen dio*) Abaiterua naiz jauna.

GOBERNADORIA ¡Ay, ay nere anka! ez zera abaiterua,

zu mandua zera; lotu berealañen gurdi orrer
eta jarri jendia gañian, geldidedilla beiñ. (*Ma-
ñueleri*) Zu gaste lotu zazu beriala. (*Mañuelek
eta jendiak lotsen diote karruari*)

ALKATIA . Barkatu bezayo lots aundi ori eman gabe
GOVERNADORIA ¡Oí, oi, oi, oi! ¡Ez! ¡ez! gaizki dago ka-
rro ori or traban, eta kastigatuaz eraman deza-
la baster bateraiño, iyo gañera batsuek. (*Far-
tsen dira gañian Dote eta Prudencki Mañue-
lek belarrtik eltsen diola.*)

MAÑUEL ¡Arre, arre!

JOSEPE (*Eramanaz eta marruez*). Traba askatu
karruari Mañuel. (*Jendeari*). Al badet Gober-
nadore trip'aundi ori azpiyan artu bear det.
¡au tratuba! ¡au lotsa!

MAÑUEL Arre, arre.

JEISTEN DA BURUINA
